

A jelvényrajzoló Müller József. Korábban¹ már utaltam rá, hogy a 19–20. század fordulójától kezdődően a nyomdászjegyek viszonylag nagy százalékát nem képzett művészek, hanem „ügyes kezű szaktársak”² készítették. A jegyzett képzőművészek aláírás- és szignótárainak hiányában azonban ezen jelvények alkotóinak kilétére nem könnyű fényt deríteni. Az akcicenszsedőként dolgozó Butkovszky Bertalan után ezúttal egy másik jelvényrajzoló nyomdászra szeretném felhívni a figyelmet.

Joseph Müller-Appenroth – vagy Müller József, ahogy a hazai források emlegetik – rövid ideig Hornyászký Viktor nyomdájában dolgozott szedőként. Tudjuk, hogy a *Magyar Nyomdászok Évkönyve* 1905. évi kötetének technikai kivitelezése „legfőképpen Fazekas Alajos főművezető, Müller József művezető és Prüner Arnold mesterszedő érdeme” volt. Sokkal nagyobb jelentőséggel bír azonban, hogy „a könyvtáblának Müller József volt a rajzolója, valamint az átellenes oldalon levő mellékletet is neki köszönhetjük.”³ Ezekon ugyanis feltüntette jellegzetes, egyéni *JMA* monogramját, ami egyértelműen azonosíthatóvá teszi grafikai munkáit.

Szakmai pályafutásáról rendkívül keveset tudunk: a Grafikus Művezetők Egyesülete 1908-ban tartott alakuló ülésén a 85 megjelent tag szavazataival választmányi tag lett,⁴ de ezután már kétséges a szereplése az egyesületben. A későbbi fővárosi címtárak szerint 1910-ben⁵ és 1911-ben⁶ Müller Ignác(!) volt a szervezet német titkára, illetve ellenőre. Ez természetesen lehet a címtár szerkesztőinek tévesztése is, hiszen számtalan hasonlóval találkozhatunk ezekben a kötetekben. A későbbi években⁷ azonban már semmilyen funkciót nem viselt Müller nevű nyomdász a művezetők egyesületében.

Magánlakcímei is csupán 1905–1910 között ismertek, többnyire a VII. és a VIII. kerületben lakott, a sűrű változásokból ítélve bérelt lakásokban.⁸ A nyomdái alkalmazottak tekintetében legbővebb adattárunk, Bíró Miklós lexikona⁹ sem ismeri, és az OSZK gyászjelentés-gyűjteményében nincs nyoma. Ez nagy valószínűséggel arra utal, hogy csak rövid ideig dolgozott Magyarországon, majd – a korabeli nyomdásztársadalomban teljesen bevett módon – továbbállt és máshol vállalt kondíciót.

Itt tartózkodása alatt egy méretében kicsi, ám értékes és tartós emléket alkotott és hagyott maga után: megrajzolta a Magyar Nyelvtudományi Társaság jelvényét. Az 1904-ben alapított szervezet már első, 1905-ben megjelent kiadványaiban feltüntette a kör alakú, pecsétszerű klisé lenyomatait, és mindmáig így tesz. Ezzel ez az egyik leghosszabb életű, megszakítás nélkül használt jelvényünk.

A nyitott könyvön szereplő *Nyelvében él a nemzet* jelmondatot minden bizonnyal a megrendelő Társaság szabhatta formai feltételül. Az akkoriban már hagyományosan, szállóigeként használt mottóról Grétsy László¹⁰ derítette ki, hogy legkorábbi ismert szó szerinti forrása Kőváry Lászlónál

¹ SIMON Melinda, *A jelvényrajzoló Butkovszky Bertalan = Magyar Könyvszemle*, 2014, 353–366.

² TANAY József, *Nyomdajegy és nyomdász-címer = Magyar Nyomdászok Évkönyve 1907*, szerk. Novák László, Bp., Könyvnyomdászok Szakköre, 1907, 5–18.

³ *Hornyászký V. nyomdájának melléklete = Magyar Nyomdászok Évkönyve 1905*, szerk. Novák László és László Dezső, Bp., Könyvnyomdászok Szakköre, 1905, 142.

⁴ *Grafikus Művezetők Egyesülete = Graphica*, 1908/4, 3–4.

⁵ *Budapesti cím- és lakásjegyzék 1910*, 474.

⁶ *Budapesti cím- és lakásjegyzék 1911*, 492.

⁷ *Budapesti cím- és lakásjegyzék 1912*, 516; *Ua. 1913*, 530.

⁸ *Budapesti cím- és lakásjegyzék 1904–1905*, 1440.; *Ua. 1905–1906*, 1452.; *Ua. 1907–1908*, 1501.; *Ua. 1908*, 1576.; *Ua. 1909*, 1644.; *Ua. 1910*, 1632.

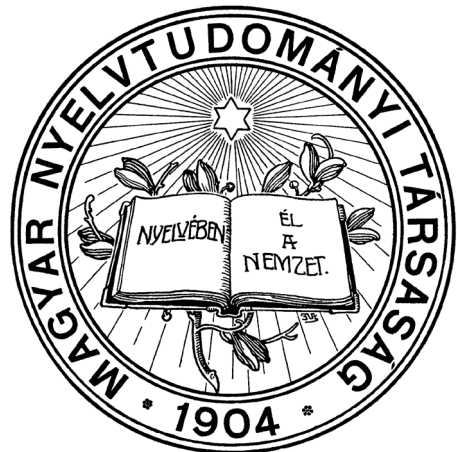
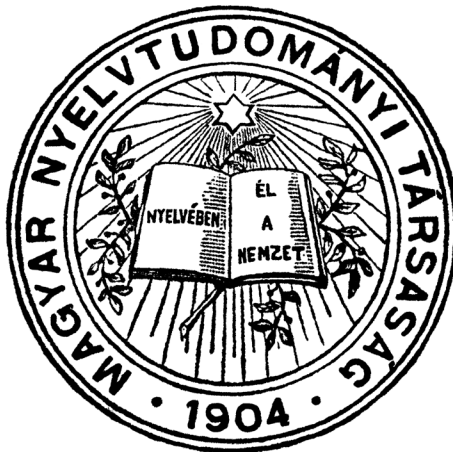
⁹ *Nyomdászati lexikon*, Bíró Miklós, Kertész Árpád, Novák László szerk., Bp., Bíró Miklós, 1936.

¹⁰ GRÉTSY László, *Nyelvében él a nemzet, Egy szállóigénk eredetéről = Édes Anyanyelvünk*, 2014/1, 3.

olvasható 1842-ben.¹¹ A jelvény nagyméretű reprodukcióját illusztrációként közölte maga a rajzoló, Joseph Müller-Appenroth. Rövid budapesti tartózkodása alatt ugyanis saját vállalkozásában kiadott egy könyvet¹² a rajzolás és klisémaratás technikáiról. A német nyelvű kötetből lefordított részleteket közölt a *Magyar Nyomdászlat* 1907-ben¹³ és ő maga is írt egy fényképezeti témájú cikket a lapba egy évvel később.¹⁴

Müller könyvének számos illusztrációja között a 21. oldalon a Magyar Nyelvtudományi Társaság jelvényét is vizontlátjuk – ezúttal azonban a jellegzetes JMA szignóval együtt. Érdekes, hogy a kötetben szereplő ábra sok részletében eltér az eredetitől: egészen más irányba tekerednek a babérágak, a fénysugarak sűrűsége és a könyv árnyékolása is eltérő. Nem az eredeti ábra nagyításáról van tehát szó, hanem egy új rajzról, amelyet talán emlékezetből készített Müller József.

SIMON MELINDA

¹¹ KÖVÁRY László, *Székelyhonról*, Kolozsvár, Lyceumi Nyomda, 1842, 144.

¹² MÜLLER-APPENROTH, Joseph, *Das Zeichnen und Ätzen. Praktische Anleitungen von J. Müller-Appenroth faktor in der K. U. K. Hofbuchdruckerei Viktor Hornyászky, Budapest*, Budapest, Müllers Graphischer Verlag, é. n. [1907 vagy korábban.]

¹³ *Szemelvények Müller-Appenroth J. „Das Zeichnen und Ätzen” c. könyvéből = Magyar Nyomdászlat*, 1907/7, 197–201.

¹⁴ MÜLLER-APPENROTH József, *Értékes találmány fényképező nyomdászok részére = Magyar Nyomdászlat*, 1908/7, 211.